

องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทย
กับความพึงพอใจของผู้ชม: กรณีศึกษาละครโทรทัศน์
เรื่อง *บุพเพสันนิวาส*

The Creative Attributes of Thai Television
Drama and Audience Satisfaction: A Case Study
of *Love Destiny* Television Drama

พิเชษฐ์ แต่งอ่อน (Pichaet Tang-on)¹

ดวงกมล ชาติประเสริฐ (Duangkamol Chartprasert)²

จिरยุทธ์ สินธุพันธุ์ (Jirayudh Sinthuphan)³

Received: March 5, 2022

Revised: July 27, 2022

Accepted: August 5, 2022

บทคัดย่อ

ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ได้จุดกระแสความเป็นไทยที่เข้มข้นขึ้นในสังคมเป็นวงกว้าง กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบของผู้ชมที่พัฒนาจนกลายเป็น “ปรากฏการณ์ออเจ้า” อันเป็นผลมาจากความพึงพอใจในการชมละคร

---

¹ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Faculty of Communication Arts, North Bangkok University

² ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department of Journalism, Faculty of Communication Arts,

Chulalongkorn University

³ ภาควิชาวาทยวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department of Speech Communication and Performing Arts,

Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University

อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยสามารถใช้ละครเรื่องนี้ เป็นต้นแบบในการผลิตผลงานที่สร้างความพึงพอใจแก่ผู้ชมในวงกว้างได้ในอนาคต งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ ละครโทรทัศน์ไทยกับความพึงพอใจของผู้ชม กรณีศึกษาละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ผ่านการวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถามออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้ชม โดยองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ บทละคร โทรทัศน์ นักแสดงและการแสดง เครื่องแต่งกาย งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ เทคนิคทางภาพ และการประชาสัมพันธ์ สามารถอธิบายความพึงพอใจได้ทางสถิติ

คำสำคัญ: องค์ประกอบการสร้างสรรค์, ละครโทรทัศน์, ความพึงพอใจของผู้ชม, *บุพเพสันนิวาส*

Abstract

The television drama *Love Destiny* has widely created the intense Thainess trend in society, encouraging various audience behaviors called 'Aor Jao Phenomenon.' This unprecedented phenomenon is the effect of audience satisfaction that this drama gave. Thai television drama makers could use this drama as a model for producing television shows that attract a mass audience. Therefore, this research aims at studying the correlation between each creative component of Thai television drama and audience satisfaction, using *Love Destiny* as a case study. This survey research used an online questionnaire as a main method of data collection. The results showed that all creative components correlated with audience satisfaction. The six components, consisting of screenplay, casts and acting, costume design, production design, special effects, and public relations, were statistically linked to the audience satisfaction.

Keywords: Creative Attributes, Television Drama, Audience Satisfaction, *Love Destiny*

บทนำ

ละครโทรทัศน์เป็นสื่อบันเทิง (entertainment media) แขนงหนึ่งที่ถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่มีการออกอากาศระบบวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2498 ตลอดระยะเวลามากกว่า 60 ปี การผลิตรายการประเภทละครโทรทัศน์ได้มีเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาของเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่มีต้นแบบมาจากประเทศในฝั่งตะวันตก จากละครที่แสดงสดเปลี่ยนมาใช้ระบบบันทึกเทป มีการเปลี่ยนแปลงระบบภาพและเสียงตามเทคโนโลยีการออกอากาศที่ได้รับการพัฒนามาตลอดครึ่งศตวรรษ กระทั่งในยุคของโทรทัศน์ดิจิทัล ละครโทรทัศน์ก็ยังคงได้รับการพัฒนาทั้งในด้านคุณภาพของเนื้อหา กระบวนการผลิต และรูปแบบการนำเสนอใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถปรับตัวและแข่งขันในยุคที่คู่แข่งในตลาดมีจำนวนมากขึ้น (สรรัตน์ จีรวรรวิสุทธิ, 2554)

จากละครโทรทัศน์ไทยที่มีอยู่หลากหลายประเภท (genre) ละครที่เล่าถึงอดีต ทั้งละครย้อนยุค (period drama) ละครอิงประวัติศาสตร์ (historical drama) และละครที่ผสมผสานทั้งละครย้อนยุคและละครประวัติศาสตร์เข้าด้วยกัน (historical period drama) เป็นประเภทของละครโทรทัศน์ไทยที่มักถูกเลือกมาสร้างสรรค์เพื่อออกอากาศอยู่เป็นประจำ และเรื่องที่ประสบความสำเร็จก็มักจะได้รับผลิตซ้ำอยู่บ่อยครั้ง (สรรัตน์ จีรวรรวิสุทธิ และปริดา อัครจันทโชติ, 2563) กอปรกับประวัติศาสตร์ของหลากหลายอาณาจักรที่เคยตั้งอยู่บนพื้นที่ภูมิศาสตร์ซึ่งกลายมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบันที่มีมาอย่างยาวนานมากกว่า 700 ปี (นับตั้งแต่สถาปนากรุงสุโขทัย) จึงสามารถดึงบางช่วงบางตอนของประวัติศาสตร์มาสร้างสรรค์เป็นฉากหลังของเรื่องราวในละครได้เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีช่วงประวัติศาสตร์อันโดดเด่นทั้งในแง่ของบันทึกหลักฐานและความเกี่ยวข้องกับสมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบัน

บุพเพสันนิวาส เป็นนวนิยายเรื่องหนึ่งที่ผสมผสานเนื้อหาให้หลากหลายแนว ทั้งดราม่า โรมานซ์ บันทึกคดีอิงประวัติศาสตร์ รวมถึงแนวแฟนตาซี เนื่องจากมีลักษณะของการข้ามภพข้ามชาติในเนื้อหา ผลงานนวนิยายของจันทร์ยวีร์ สมปริดา หรือนามปากกา “รอมแพง” เล่มนี้เป็นนวนิยายที่เพิ่งวางจำหน่ายได้เพียง 11 ปี แต่กลับมีสถิติพิมพ์ซ้ำไปมากถึง 93 ครั้ง ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561 (ข่าวไทยพีบีเอส, 2561; ไทยรัฐออนไลน์, 2561) ซึ่งเพิ่มมากขึ้นกว่า 30 ครั้ง หลังการออกอากาศในฉบับละคร

โทรทัศน์ระบบดิจิทัลที่มีบริษัทบรอดคาซท์ ไทย เทเลวิชั่น จำกัด เป็นผู้สร้างสรรค์ โดยมีอุไรโงษา ภาณุพันธุ์ เป็นผู้จัด กำกับโดยภวัต พนังคศิริ และนำเสนอโดยธนวรรณ วรรณะภูติ และราณี แคมเปน ทั้งนี้หลังสิ้นสุดการออกอากาศ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 ยังได้มีการออกอากาศตอนพิเศษ (ตัดต่อใหม่) เพิ่มอีก 3 ตอนทันที ต่อมาประมาณ 1 เดือน สถานียังออกอากาศอีกครั้งในฉบับ director's cut ใช้ชื่อว่า *บุพเพสันนิวาส (จัดเต็ม)* แสดงให้เห็นถึงความนิยมของละครเรื่องนี้ในกลุ่มผู้ชมได้เป็นอย่างดี

ตั้งแต่การออกอากาศในสัปดาห์แรก ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ได้สร้าง การกระตุ้นกระแสความเป็นไทยขึ้นในสังคมและขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ ในแต่ละ สัปดาห์จนกลายเป็นปรากฏการณ์ที่เรียกกันติดปากว่า “ปรากฏการณ์ออเจ้า” ทั้งการใช้ คำพูดในละครซึ่งเป็นภาษาไทยโบราณมาสื่อสารกันในชีวิตจริง การท่องเที่ยวตามรอย สถานที่ในละครทั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและลพบุรี การกินอาหารและขนมที่ ปรากฏในละครอย่างกุ้งแม่น้ำเผากับน้ำจิ้มซีฟู้ด มะม่วงน้ำปลาหวาน หมูกระทะ หมูสอ่ง จนถึงขนมไทยตำหรับท้าวทองกีบม้า นอกจากนี้ยังเกิดกระแสการแต่ง ชุดไทยย้อนยุคระหว่างการไปเที่ยวตามรอยอีกด้วย มากไปกว่านั้นในสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ได้เกิดกระแสการพูดถึงละครทั้งในส่วนของ เนื้อหา นักแสดง การแสดง เครื่องแต่งกาย และสถานที่ในเรื่อง ฯลฯ มีการแสดงทัศนะ จากทั้งผู้ชมทั่วไปและนักวิชาการ มีการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาละคร อย่างแพร่หลาย รวมถึงบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ที่มีการออกมาเกาะกระแสสร้างเนื้อหา แบบเรียลไทม์เพื่อจูงใจลูกค้าระหว่างออกอากาศอีกด้วย (เนริสา ชัยคุมมงคลลาภ, 2563; ภัทรกร เสนไกรกุล และจิรยุทธ์ สีนุพันธ์, 2562; ภัทรเวช พึ่งเฟื่อง และ ดวงกมล ขาติประเสริฐ, 2562)

“ปรากฏการณ์ออเจ้า” ข้างต้น ถือเป็นพฤติกรรมหมู่ขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นน้อยครั้ง เนื่องจากการเกิดพฤติกรรมดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นมาจากความพึงพอใจของกลุ่มผู้ชมที่มี ต่อละครโทรทัศน์และการจะสร้างความพึงพอใจให้ผู้ชมจำนวนมากในระดับที่สามารถนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่เหมือนกันได้นั้นถือเป็นเรื่องยาก เนื่องจากความพึงพอใจของผู้ชมสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยในเชิงจิตวิทยา เช่น ความคาดหวัง การมีส่วนร่วม และการเชื่อมโยง ฯลฯ (ภัทรเวช พึ่งเฟื่อง และดวงกมล ขาติประเสริฐ, 2562; Dennis & Gray, 2013) ปัจจัยด้านอารมณ์ว่าในขณะที่ชมละครเกิดความรู้สึก

ไปในทางใด เช่น รู้สึกดี รู้สึกมีความสุข และรู้สึกพอใจ เป็นต้น (Patwardhan, Yang, & Patwardhan, 2011) และปัจจัยด้านคุณภาพเป็นการประเมินสมรรถนะของรายการ โดยพิจารณาแบบแยกคุณสมบัติหรือองค์ประกอบของรายการ เช่น บทโทรทัศน์ นักแสดง และเพลงประกอบ เป็นต้น (Gray & Dennis, 2010) เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทย มีต้นแบบในการผลิตผลงานละครที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ชมและต่อยอดไปสู่กระแสที่ดีได้ การศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทย กับความพึงพอใจของผู้ชม: กรณีศึกษาละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* จึงถูกจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้นห่องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ ที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของผู้ชม และเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* กับระดับความพึงพอใจของผู้ชม

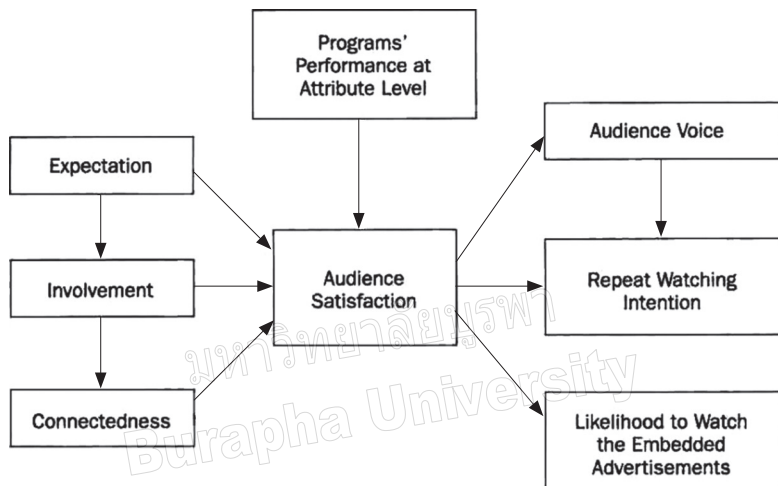
การทบทวนวรรณกรรม

ในบริบทของการชมรายการโทรทัศน์ ความพึงพอใจของผู้ชม (audience satisfaction) ได้ถูกนิยามว่าเป็น “การบรรลุเป้าหมายของผู้ชมโทรทัศน์ จากการตอบสนองต่อประสบการณ์ทางโทรทัศน์” (Gray & Dennis, 2010) หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นความสมปรารถนาบางอย่างอันมีสาเหตุมาจากประสบการณ์ทางโทรทัศน์ที่ได้รับ Gray and Dennis (2010) ได้นิยามความหมายความพึงพอใจของผู้ชมนี้จากการประยุกต์หลักการความพึงพอใจของผู้บริโภค (consumer satisfaction) มาใช้ในบริบทของการบริโภคสื่อโทรทัศน์ (television consumption)

ดังที่กล่าวไปข้างต้น ความพึงพอใจของผู้ชมที่เกิดจากการรับชมรายการโทรทัศน์สามารถเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยผสมผสานกันทั้งในด้านจิตวิทยาและคุณภาพของรายการ โดย Lu and Lo (2007) ได้เสนอแบบจำลองความพึงพอใจของผู้ชมที่เกิดขึ้นได้จาก 4 ตัวแปร ได้แก่ ความคาดหวัง (expectation) การมีส่วนร่วม (involvement) การเชื่อมโยง (connectedness) และสมรรถนะของรายการรายองค์ประกอบ (programs' performance at attribute level) และพบว่า องค์ประกอบด้านความคาดหวังมีผลต่อองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมและส่งผลต่อการเชื่อมโยงด้วย

ภาพ 1

แบบจำลองความพึงพอใจของผู้ชมรายการโทรทัศน์ของ Lu and Lo (2007)

หมายเหตุ. จาก “Television audience satisfaction: Antecedents and consequences” by X. Lu and H-P. Lo, 2007, *Journal of Advertising Research*. 47(3), 357. (<https://doi.org/10.2501/s0021849907070365>)

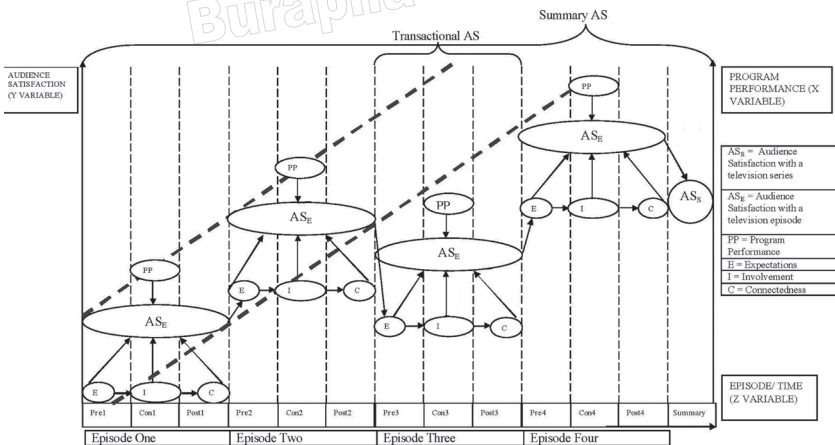
ในแบบจำลองของ Lu and Lo (2007) นำเสนอว่าหากผู้ชมเกิดความพึงพอใจในการรับชมรายการโทรทัศน์ก็จะนำไปสู่การเกิดการพูดคุยกันของผู้ชม (audience voice) ความเข้มข้นของการชมซ้ำ (repeat watching intention) และความเป็นไปได้ที่จะชมโฆษณาที่ผูกโยงกันมา (likelihood to watch the embedded advertisements) อย่างไรก็ตามแบบจำลองดังกล่าวไม่ได้ถูกออกแบบมาสำหรับรายการโทรทัศน์ประเภทละครโดยเฉพาะจึงทำให้มีข้อจำกัดในการใช้งานอยู่บ้าง Gray and Dennis (2010) จึงปรับปรุงจากแบบจำลองของ Lu and Lo โดยมุ่งศึกษาเพียงความพึงพอใจและตัวแปรที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งยังได้ปรับการศึกษาให้มีระยะเวลายาวนานมากขึ้น (longitudinal study) เพื่อให้เหมาะสมกับรายการประเภทละครอีกด้วย

ในแบบจำลองของ Gray and Dennis (2010) ได้มีการนิยามตัวแปรต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลของการบริโภคสื่อโทรทัศน์ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจของผู้ชม (audience

satisfaction: AS) ว่า ความคาดหวัง (expectation: E) หมายถึง ความเชื่อหรือการพยากรณ์ของผู้ชมเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ว่าจะมีคุณสมบัติตามความเชื่อของผู้ชมหรือตามที่ผู้ชมคาดการณ์เอาไว้ การมีส่วนร่วม (involvement: I) หมายถึง การรับรู้ที่สอดคล้องกันของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์บนพื้นฐานของความต้องการ ค่านิยม และความสนใจส่วนตัว และการเชื่อมโยง (connectedness: C) หมายถึง ระดับของความเข้มข้นทางความสัมพันธ์ที่ผู้ชมสร้างขึ้นกับตัวละคร ฉาก และบริบทที่ปรากฏในเรื่องซึ่งถือเป็นสภาพแวดล้อมของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงผ่านโทรทัศน์ และสมรรถนะของรายการ (program performance: PP) หมายถึง กลุ่มคุณสมบัติที่ประกอบเป็นรายการโทรทัศน์ซึ่งสร้างอรรถประโยชน์ต่อผู้ชม

ภาพ 2

แบบจำลองความพึงพอใจของผู้ชมละครโทรทัศน์ของ Gray and Dennis (2010)

หมายเหตุ. จาก “Audience satisfaction with television drama: A Conceptual model” by D. Gray and D. Dennis, 2010, *Proceeding of the ANZMAC 2010: Doing More with Less*, 7. (<http://anzmac2010.org/proceedings/pdf/anzmac10Final00397.pdf>)

อย่างไรก็ตาม เมื่อ Gray and Dennis ทดสอบแบบจำลองความพึงพอใจของผู้ชมละครโทรทัศน์ของตนเองและพบว่า การมีส่วนร่วมไม่ผ่านการทดสอบความตรงเชิงจำแนก (discriminant validity) เมื่อเทียบกับความคาดหวังและการเชื่อมโยงเองก็ไม่สามารถผ่านการทดสอบความเที่ยงได้ทุกมิติทำให้มีการปรับปรุงแบบจำลองอีกครั้งด้วยการตัดการมีส่วนร่วมออกและปรับปรุงมิติการศึกษาการเชื่อมโยงใหม่ (Dennis & Gray, 2013)

ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า Gray and Dennis (2010) และ Dennis and Gray (2013) แบ่งคุณสมบัติภายในตัวแปรสมรรถนะของรายการบนแนวคิดของ Lu and Lo (2007) ซึ่งมีการแบ่งคุณสมบัติออกเป็น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ประเด็น (topic) แก่นเรื่อง (theme) การเขียนบทและออกแบบโครงเรื่อง (scriptwriting and plot design) บทสนทนาและภาษา (dialogue and language) การคัดเลือกนักแสดงและการแสดง (casting and performance) ภาพและเทคนิคทางภาพ (photography and visual effect) และดนตรีกับเพลงประกอบ (music and songs) หลักฐานเชิงประจักษ์ในการศึกษาแบบจำลองของ Lu and Lo แสดงให้เห็นว่า คุณสมบัติภายในตัวแปรสมรรถนะของรายการทั้ง 7 องค์ประกอบมีผลต่อความพึงพอใจของผู้ชมจริง อย่างไรก็ตาม แบบจำลองดังกล่าวไม่ได้ถูกออกแบบมาสำหรับรายการโทรทัศน์ประเภทละคร กอปรกับคุณสมบัติทั้ง 7 องค์ประกอบ ยังไม่ครอบคลุมกระบวนการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์อย่างครบถ้วน สมรรถนะของรายการประเภทละครโทรทัศน์จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของคุณสมบัติเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อการศึกษาวิจัยมากยิ่งขึ้น

สำหรับในประเทศไทยมีงานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ประเภทละครและความพึงพอใจของผู้ชม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยมีการให้น้ำหนักแต่ละองค์ประกอบและมีทิศทางของผลที่แตกต่างกันไปตามประเภทของละครโทรทัศน์ที่ทำการศึกษา (กฤติญา รุ่งกาญจนานพร, 2550; ทิพาภัสสร คล้ายจันทร์ และธีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์, 2560; เพ็ญฟ้า โพธิ์เจริญ, 2551; สินีนาฏ สีสรณ์, 2552) งานของกฤติญา รุ่งกาญจนานพร (2550) ที่ศึกษาความพึงพอใจของผู้ชมในละครโทรทัศน์แบบ situation comedy พบว่า องค์ประกอบของละครโทรทัศน์ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เนื้อหาของละครโทรทัศน์ องค์ประกอบของนักแสดง และองค์ประกอบด้านฉากไม่มีผลต่อความพึงพอใจในการรับชมละครโทรทัศน์ ส่วนงาน

ของเฟื่องฟ้า โพธิ์เจริญ (2551) และสินีนานู สีสรรค์ (2552) ที่ศึกษาเนื้อหาและวิธีการนำเสนอของละครโทรทัศน์ทางสถานีไทยทีวีสีช่อง 3 และความพึงพอใจในการรับชมของผู้ชมพบว่า ความพึงพอใจส่วนหนึ่งเกิดจากองค์ประกอบในการนำเสนอ เช่น นักแสดงวัยรุ่นที่หน้าตา สวย หล่อ มีความสามารถ และมีการแสดงเป็นธรรมชาติ เพลงประกอบละครที่สอดคล้องตามเนื้อเรื่อง และจดจำได้ง่าย เนื้อหาเป็นที่พอใจของผู้ชม เครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับบุคลิกและบทบาทของตัวละคร ฉากของละครที่มีความสวยงามจากสถานที่ต่าง ๆ ภายในประเทศไทย การตั้งชื่อละครที่มีความน่าสนใจและน่าติดตาม รวมถึงความมีชื่อเสียงของผู้กำกับละครด้วย ขณะที่งานของทิพาภัสสร คล้ายจันทร์ และธีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์ (2560) ที่ศึกษาความพึงพอใจของผู้ชมในละครโทรทัศน์หลังข่าวของช่อง 7 พบว่า ผู้ชมมีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจด้านฉากประกอบละครและสถานที่ถ่ายทำมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านบทและเนื้อหาละคร ด้านเครื่องแต่งกายและการแต่งหน้าทำผม ด้านดารานักแสดง และด้านผู้กำกับละครและผู้จัดละคร ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เพื่อยกระดับคุณภาพของละครโทรทัศน์ไทยในยุคที่การแข่งขันของละครโทรทัศน์มีความเข้มข้นขึ้น เช่น งานวิจัยขององอาจ สิงห์ลำพอง (2550) ที่มองว่าละครโทรทัศน์ไทยยังต้องแข่งขันเพื่อรักษาระดับมาตรฐานผู้ชมและควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตัวละครโทรทัศน์ ผู้กำกับการแสดง และนักแสดง และงานวิจัยของคันธิดา วงศ์จันทา (2541) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพรายการโทรทัศน์ โดยนโยบายการผลิตละคร การเลือกเรื่อง การคัดเลือกตัวแสดง ความพิถีพิถันในกระบวนการผลิต ความถูกต้องสมจริง และการเลือกเพลงประกอบของผู้จัดละครจัดเป็นตัวบ่งชี้ที่มีผลต่อคุณภาพของกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์

ดังที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า งานวิจัยในประเทศไทยมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้ชมละครโทรทัศน์อยู่จำนวนหนึ่งแต่องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษายังไม่ครอบคลุมกระบวนการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ทั้งขึ้นก่อนการผลิต ขั้นตอนการผลิต และขั้นหลังการผลิต และยังไม่เคยมีการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้องค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้ชม รวมถึงยังไม่มีการศึกษาใดที่ทำการศึกษาละครโทรทัศน์ซึ่งสามารถสร้างปรากฏการณ์

ขนาดใหญ่ในสังคมเหมือนเรื่อง *บุพเพสันนิวาส* มาก่อนอีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้ละครโทรทัศน์เรื่องนี้สามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับผู้สร้างสรรค์ละครในอนาคตในการที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ชมและมุ่งหวังกระแสที่ดีจากผู้ชมละครจึงมีความจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยกับความพึงพอใจของผู้ชม

สำหรับองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ที่จะใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สกัดแนวคิด แบบจำลอง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น รวมถึงตารางด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ (Millerson & Owens, 2009; Zettl, 2006) โดยเพิ่มองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ให้มีความครอบคลุมกระบวนการผลิตให้มากที่สุด ตั้งแต่ขั้นก่อนการผลิต ขั้นการผลิต และขั้นหลังการผลิต เพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ 12 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บทละครโทรทัศน์ 2) การคัดเลือกนักแสดง 3) นักแสดงและการแสดง 4) เครื่องแต่งกาย 5) งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ 6) การกำกับการแสดง 7) การกำกับภาพ 8) การจัดแสง 9) งานเสียงและเพลงประกอบ 10) การตัดต่อลำดับภาพ 11) เทคนิคทางภาพ และ 12) การประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้สำหรับองค์ประกอบด้านการคัดเลือกนักแสดงนั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในขั้นก่อนการผลิต ผู้ชมจึงไม่สามารถประเมินได้โดยตรง และองค์ประกอบด้านนักแสดงและการแสดงได้แสดงผลลัพธ์ของการคัดเลือกนักแสดงอยู่แล้ว ทำให้องค์ประกอบนี้มีความซ้ำซ้อนกับองค์ประกอบอื่นเช่นเดียวกับองค์ประกอบด้านการกำกับการแสดง เนื่องจากผู้ชมจะสามารถประเมินได้เพียงผลลัพธ์ของการกำกับการแสดงที่ปรากฏผ่านการแสดงของนักแสดงเท่านั้น จึงเป็นเรื่องยากที่จะแยกแยะว่าการแสดงนั้นส่วนใดเกิดขึ้นจากการกำกับการแสดงและส่วนใดเกิดขึ้นจากความสามารถของนักแสดงเอง กอปรกับหน้าที่ของผู้กำกับการแสดงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการกำกับการแสดงเท่านั้นแต่ยัง มีความรับผิดชอบครอบคลุมงานสร้างทั้งหมด จึงถือได้ว่าทุกองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ ได้สะท้อนผลงานของผู้กำกับการแสดงอยู่แล้ว

โดยสรุป การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทย 10 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) บทละครโทรทัศน์ 2) นักแสดงและการแสดง 3) เครื่องแต่งกาย 4) งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ 5) การกำกับภาพ 6) การจัดแสง 7) งานเสียงและเพลงประกอบ 8) การตัดต่อลำดับภาพ 9) เทคนิคทางภาพ และ

10) การประชาสัมพันธ์ โดยจะศึกษาในประเด็นความคาดหวัง การประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจในแต่ละองค์ประกอบของผู้ชมกลุ่มตัวอย่างของละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส*

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบสหวิธี (multi-methodology) คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีรายละเอียดและขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ศึกษากับกลุ่มประชากรที่เป็นผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* จำนวนโดยเฉลี่ยประมาณ 8.7 ล้านคน (สถิติผู้ชมตลอดเรื่องโดยบริษัท เอจีบี นิลเสน มีเดีย รีเสิร์ช (ประเทศไทย) จำกัด (TV Digital Watch, 2561)) จากนั้นผู้วิจัยคำนวณ ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และ ค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05 ได้ผลลัพธ์จำนวน 400 ตัวอย่าง และยุติการเก็บ ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทันทีเมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยกับความพึงพอใจของผู้ชม ผู้วิจัยได้เลือกกรณีศึกษาเป็นละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ที่พัฒนามาจากการศึกษาแนวคิด แบบจำลองงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงตำราด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ ในแบบสอบถามประกอบด้วยคำถาม 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อจำแนกลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 เป็นการวัดระดับของพฤติกรรมในการชมละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* รวมถึง ความคาดหวังต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ตอนที่ 3 เป็นการประเมินคุณภาพขององค์ประกอบ ในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* และการวัดระดับความพึงพอใจ ของผู้ชมกลุ่มตัวอย่าง โดยคำถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นมาตรวัดแบบ semantic differential scale ที่มีระดับการประเมิน 10 ระดับ ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ชมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้องค์ประกอบต่าง ๆ มีผลต่อ ความพึงพอใจในละคร

ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า องค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้จะมีทั้งสิ้น 10 องค์ประกอบ เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดผลกระทบแบบปฏิสัมพันธ์ (interaction effect) กล่าวคือ หากผู้ชมละครมีความชื่นชอบองค์ประกอบอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างในระดับสูงก็มีแนวโน้มที่จะมีความชื่นชอบองค์ประกอบอื่น ๆ ตามไปด้วยซึ่งอาจทำให้ระดับความพึงพอใจที่วัดได้สูงเกินกว่าระดับความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจริง แบบสอบถามออนไลน์ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีการแยกย่อยข้อคำถามออกเป็นหลายข้อ เช่น ในส่วนของนักแสดง จะมีการถามแยกย่อยไปในแต่ละตัวละคร ทั้งนักแสดงหลักและนักแสดงสมทบ ภาพลักษณ์เหมาะสมกับบท คุณภาพในการแสดง และความชื่นชอบในตัวละครของผู้ชม จากนั้นจึงนำระดับคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยเพื่อเป็นข้อมูลตัวแทนของแต่ละองค์ประกอบและนำไปวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามออนไลน์แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด จากนั้นนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มคนจำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามออนไลน์ในฐานะเครื่องมือวิจัย ด้วยวิธีการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาคหรือสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha) ผลการทดสอบพบว่าแบบสอบถามออนไลน์ฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.990

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามออนไลน์ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ระหว่างวันที่ 4-8 เมษายน พ.ศ. 2561 โดยประชาสัมพันธ์แบบสอบถามผ่านช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วย เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อิน스타그램 และเว็บไซต์พันทิป ผู้วิจัยยุติการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างครบตามที่กำหนด

การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามออนไลน์ไปวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการวิเคราะห์ผลทางสถิติ ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson (Pearson correlation coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (multiple regression analysis)

จากนั้นจึงนำเสนอในรูปแบบตารางข้อมูลและความเรียง ทั้งนี้ คำถามในตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 ของแบบสอบถามซึ่งเป็นมาตรวัดแบบ semantic differential scale ที่มีระดับการประเมิน 10 ระดับ ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลผลออกเป็น 5 ระดับ คือ ค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 1.00-2.00 หมายถึง ระดับต่ำมาก ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.01-4.00 หมายถึง ระดับต่ำ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.01-6.00 หมายถึง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 6.01-8.00 หมายถึง ระดับสูง และค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 8.01-10.00 หมายถึง ระดับสูงมาก

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 429 ตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 76.2 มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 33-34 ปี ร้อยละ 75.1 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 86.2 สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพหลากหลาย โดยร้อยละ 28.2 เป็นพนักงานเอกชน รองลงมา ร้อยละ 21.7 เป็นนักเรียนและนักศึกษา ร้อยละ 18.4 เป็นข้าราชการและพนักงานของรัฐ และร้อยละ 12.1 เป็นเจ้าของกิจการ รายได้ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 40,000 บาท ร้อยละ 52 ของกลุ่มตัวอย่าง มีรายได้สูงกว่า 25,000 บาท ร้อยละ 29.1 มีรายได้สูงกว่า ค่าเฉลี่ย และร้อยละ 7.7 มีรายได้มากกว่า 100,000 บาท

พฤติกรรมการรับชมละครโทรทัศน์เรื่อง บุพเพสันนิวาส

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 19.8 ชมละครโทรทัศน์เป็นประจำทุกวันหรือหลายเรื่อง พร้อมกันในขณะเดียว ร้อยละ 59.9 เป็นผู้ชมที่เลือกดูละครเป็นบางเรื่องหรือชมตามกระแสที่มี และร้อยละ 20.3 เป็นกลุ่มผู้ชมที่ปกติไม่ชมละครโทรทัศน์หรือไม่ชมรายการโทรทัศน์เลย แต่เลือกที่จะชมละครเรื่อง บุพเพสันนิวาส ทั้งนี้ ร้อยละ 69.7 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดชมละครเรื่องนี้โดยไม่พลาดชมเลยแม้แต่ตอนเดียว ร้อยละ 45.7 เลือกรับชมขณะออกอากาศสดเท่านั้น โดยร้อยละ 46.6 เลือกรับชมผ่านโทรทัศน์ นอกจากนี้ ผู้ชมส่วนใหญ่ยังมีการย้อนชมซ้ำผ่านสื่อต่าง ๆ มากน้อยแตกต่างกันไป มีเพียงร้อยละ 14.5 เท่านั้นที่ไม่เคยย้อนชมซ้ำเลย

ความคาดหวัง การประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจ

เมื่อทำการสำรวจตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ความคาดหวัง การประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจที่มีต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* พบว่า ผู้ชมละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังต่อองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์เรื่องนี้โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (มากกว่า 6.00) ถึงสูงมาก (มากกว่า 8.00) ในขณะที่คะแนนประเมินคุณภาพของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อองค์ประกอบต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินคุณภาพสูงกว่าระดับความคาดหวังทั้งสิ้น โดยเป็นไปในทางเดียวกันกับค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจที่อยู่ในระดับสูงมากแทบทุกองค์ประกอบ มีเพียงองค์ประกอบ “เทคนิคทางภาพ” เพียงด้านเดียวที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจต่ำกว่า 8.00 เพียงเล็กน้อย (7.98) ผู้วิจัยสรุปผลของระดับความคาดหวัง ระดับการประเมินคุณภาพ และระดับความพึงพอใจ ในรูปแบบของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามที่ปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1

แสดงค่าเฉลี่ยความคาดหวัง การประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจของผู้ชมต่อองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส*

องค์ประกอบในการ สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์	ความคาดหวัง		การประเมินคุณภาพ		ความพึงพอใจ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
บทละครโทรทัศน์	8.07	2.53	8.62	1.24	9.16	1.37
นักแสดงและการแสดง	8.17	2.52	8.90	1.57	9.27	1.03
เครื่องแต่งกาย	8.05	2.48	8.89	1.70	9.31	1.20
งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ	7.90	2.49	8.70	1.39	8.95	1.39
กำกับภาพ	7.67	2.55	8.73	1.80	9.01	1.32
การจัดแสง	7.60	2.58	8.71	1.83	9.00	1.32
งานเสียงและเพลงประกอบ	7.73	2.56	8.80	1.83	9.10	1.29
การตัดต่อลำดับภาพ	7.77	2.50	8.65	1.82	8.90	1.39
เทคนิคทางภาพ	7.26	2.60	7.66	2.24	7.98	2.04
การประชาสัมพันธ์	7.23	2.68	7.70	2.17	8.42	1.87

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยความคาดหวัง การประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจของผู้ชมกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังต่อแต่ละองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* อยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก องค์ประกอบที่ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุดมี 4 ด้าน ได้แก่ บทละครโทรทัศน์ นักแสดงและการแสดง เครื่องแต่งกาย และงานฉากและสถานที่ถ่ายทำ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อละครที่มีเนื้อหาประเภทอิงประวัติศาสตร์ กล่าวคือ บทละครโทรทัศน์ซึ่งเปรียบเสมือนเข็มทิศที่ใช้กำหนดทิศทางของละครและการสร้างสรรค์ในองค์ประกอบอื่น ๆ ต้องมีความถูกต้อง แปลกใหม่ และเหมาะสมกับยุคสมัยในเรื่อง ทั้งยังได้คุณค่าสุนิวัฒน์ ที่เคยเขียนบทให้ละครอิงประวัติศาสตร์ชื่อดังหลายเรื่องมารับหน้าที่เขียนบทโทรทัศน์ ยิ่งทำให้ผู้ชมคาดหวังต่อละครเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น สะท้อนผ่านค่าเฉลี่ยของความคาดหวังต่อบทละครโทรทัศน์ที่สูงที่สุดจากองค์ประกอบทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษา

ส่วนนักแสดงและการแสดงนั้นเป็นองค์ประกอบที่ช่วยดึงดูดผู้ชม จากความเข้าใจได้ของนักแสดงนำ ความเหมาะสมกับบทบาทที่ได้รับ ความสามารถทางการแสดง และฐานผู้ติดตามของนักแสดง นักแสดงนำชาย-หญิงของเรื่อง *บุพเพสันนิวาส* มีความเหมาะสมกับบทบาทและมีภาพลักษณ์ที่เข้าคู่กันได้ดีจึงกลายเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ผู้ชมมีความคาดหวังในระดับสูงมาก นอกจากนี้ เครื่องแต่งกายรวมถึงงานฉากและสถานที่ถ่ายทำเป็น 2 องค์ประกอบที่มีความสำคัญสำหรับละครอิงประวัติศาสตร์ซึ่งมีบริบทเฉพาะ นักแสดงต้องแต่งชุดไทยโบราณและต้องถ่ายทำในสถานที่ที่เหมาะสมกับยุคสมัยในเรื่อง ทั้งที่เป็นสถานที่จริงหรือฉากที่สร้างขึ้น ผู้ชมจึงมีความคาดหวังที่สูงใกล้เคียงกับบทละครโทรทัศน์รวมถึงนักแสดงและการแสดง

เป็นที่ทราบกันดีว่า ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ถูกสร้างจากนวนิยายที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก มียอดจัดจำหน่ายสูง และมีการพิมพ์ซ้ำมากกว่า 60 ครั้ง ตั้งแต่ก่อนมีการประกาศสร้างเป็นละครโทรทัศน์ นั้นทำให้ผู้ชมมีความคาดหวังต่อองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครเรื่องนี้ในระดับสูงถึงสูงมากทุกองค์ประกอบเพราะคาดหวังว่า *บุพเพสันนิวาส* ในฉบับละครโทรทัศน์จะประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาคะแนนประเมินคุณภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่องนี้พบว่า ผู้ชมประเมินคุณภาพของทุกองค์ประกอบในระดับที่สูงกว่าความคาดหวังทั้งสิ้น กล่าวคือ ผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ได้สร้างสรรค์

องค์ประกอบอย่างมีคุณภาพเกินกว่าที่ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างได้คาดการณ์เอาไว้ สะท้อนผ่านค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในแต่ละองค์ประกอบที่อยู่ในระดับสูงมากเกือบทั้งหมด มีเพียงเทคนิคพิเศษทางภาพที่ต่ำกว่าระดับสูงมาก (8.00) เพียงเล็กน้อย ส่วนหนึ่งมาจากการที่เทคนิคพิเศษทางภาพในปัจจุบันจะเน้นความสมจริง ผู้ชมที่ไม่มีประสบการณ์จะสามารถแยกแยะได้เพียงช่วงที่มีการใช้ภาพ CGI (computer generated imagery) อย่างชัดเจนเท่านั้น

เพื่อเป็นการยืนยันว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินคุณภาพสูงขึ้นจากค่าเฉลี่ยของความคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคาดหวังและระดับการประเมินคุณภาพของกลุ่มตัวอย่างมีต่อองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* โดยใช้ค่าสถิติ t-test ผลปรากฏในตาราง 2

ตาราง 2

แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคาดหวังและการประเมินคุณภาพ

องค์ประกอบในการ สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์	ความคาดหวัง		การประเมินคุณภาพ		t Value	t Prob.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
บทละครโทรทัศน์	8.07	2.53	8.62	1.24	4.497	0.000
นักแสดงและการแสดง	8.17	2.52	8.90	1.57	6.805	0.000
เครื่องแต่งกาย	8.05	2.48	8.89	1.70	8.028	0.000
งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ	7.90	2.49	8.70	1.39	7.195	0.000
กำกับภาพ	7.67	2.55	8.73	1.80	9.746	0.000
การจัดแสง	7.60	2.58	8.71	1.83	9.594	0.000
งานเสียงและเพลงประกอบ	7.73	2.56	8.80	1.83	9.126	0.000
การตัดต่อลำดับภาพ	7.77	2.50	8.65	1.82	7.849	0.000
เทคนิคทางภาพ	7.26	2.60	7.66	2.24	3.142	0.000
การประชาสัมพันธ์	7.23	2.68	7.70	2.17	3.708	0.000

ตาราง 2 แสดงการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างความคาดหวังและคะแนนประเมินคุณภาพของทุกองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* พบว่า ค่าเฉลี่ยของความคาดหวังและคะแนนประเมินคุณภาพของทุกองค์ประกอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 ค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินคุณภาพสูงกว่าค่าเฉลี่ยของความคาดหวังในทุกองค์ประกอบ

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์กับความพึงพอใจของผู้ชม ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson ผลการวิจัยปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระดับการประเมินคุณภาพและระดับความพึงพอใจของผู้ชม

การประเมินคุณภาพ (รายองค์ประกอบ)	ความพึงพอใจ (รายองค์ประกอบ)	
	r Value	t Prob.
บทละครโทรทัศน์	0.810	0.000
นักแสดงและการแสดง	0.400	0.000
เครื่องแต่งกาย	0.379	0.000
งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ	0.707	0.000
กำกับภาพ	0.504	0.000
การจัดแสง	0.469	0.000
งานเสียงและเพลงประกอบ	0.433	0.000
การตัดต่อลำดับภาพ	0.518	0.000
เทคนิคทางภาพ	0.566	0.000
การประชาสัมพันธ์	0.447	0.000

ตาราง 3 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนประเมินคุณภาพและความพึงพอใจของทุกองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างคะแนนประเมินคุณภาพและความพึงพอใจของทุกองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 โดยความพึงพอใจมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านบทละครโทรทัศน์ทางบวกระดับสูงมาก มีความสัมพันธ์กับงานฉากและสถานที่ถ่ายทำทางบวกระดับสูง มีความสัมพันธ์กับเทคนิคทางภาพ การตัดต่อลำดับภาพ การกำกับภาพ การจัดแสง การประชาสัมพันธ์ งานเสียงและเพลงประกอบ และนักแสดง/การแสดงทางบวกระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์กับเครื่องแต่งกายทางบวกระดับต่ำ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นได้ว่า คุณภาพในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์มีความเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้ชม หากผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์มีความพึงพอใจในผลงานที่มีคุณภาพในทุกองค์ประกอบของกระบวนการผลิตจนสามารถบรรลุความคาดหวังที่ผู้ชมละครคาดการณ์เอาไว้ได้ย่อมทำให้ผู้ชมเกิดความพึงพอใจซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับนักสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ เพราะจะสามารถต่อยอดไปสู่กระแสที่ดีซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของละครโทรทัศน์

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยทดสอบความสัมพันธ์แบบเส้นตรงด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ คัดเลือกตัวแปรแบบ stepwise ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่สามารถอธิบายความพึงพอใจของผู้ชมในเชิงสถิติได้มีทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ได้แก่ บทละครโทรทัศน์ นักแสดงและการแสดง เครื่องแต่งกาย งานฉาก และสถานที่ถ่ายทำ เทคนิคทางภาพ และการประชาสัมพันธ์ โดยมีความสัมพันธ์แบบเส้นตรงในระดับสูงมาก และสามารถอธิบายความพึงพอใจของผู้ชมในเชิงสถิติได้ถึงร้อยละ 78.71 โดยมีค่าสถิติจากการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณปรากฏตามตาราง 4.1-4.3

ตาราง 4.1

แสดงภาพรวมของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

Model Summary				
Model	r	r Square	Adjusted r Square	Std. Error of the Estimate
1	0.887 ^a	0.787	0.784	0.53364

a. Predictors: (ค่าคงที่), การประชาสัมพันธ์, บทละครโทรทัศน์, เครื่องแต่งกาย, เทคนิคทางภาพ, งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ และนักแสดงและการแสดง

ตาราง 4.2

แสดงการทดสอบตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ANOVA^a

	Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F Value	F Prob.
1	Regression	444.226	6	74.038	259.985	0.000 ^b
	Residual	120.176	422	.285		
	Total	564.402	428			

a. Dependent Variable: ความพึงพอใจของผู้ชม

b. Predictors: (ค่าคงที่), การประชาสัมพันธ์, บทละครโทรทัศน์, เครื่องแต่งกาย, เทคนิคทางภาพ, งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ และนักแสดงและการแสดง

ตาราง 4.3

แสดงการทดสอบตัวแปรในตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

Coefficients^a

Model	Unstandardized		Standardized		t Value	t Prob.
	Coefficients		Coefficients			
	B	Std. Error	Beta			
1 (ค่าคงที่)	2.009	0.207			9.694	0.000
บทละครโทรทัศน์	0.548	0.026	0.590		21.147	0.000
นักแสดงและการแสดง	-0.085	0.033	-0.116		-2.549	0.011
เครื่องแต่งกาย	-0.121	0.033	-0.179		-3.679	0.000
งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ	0.355	0.035	0.430		10.188	0.000
เทคนิคทางภาพ	0.071	0.019	0.138		3.696	0.000
การประชาสัมพันธ์	0.049	0.018	0.093		2.738	0.006

a. Dependent Variable: ความพึงพอใจของผู้ชม

ตาราง 4.1-4.3 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์แบบเส้นตรงผ่านวิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ โดยตาราง 4.1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์พหุคูณ (multiple correlation) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 ($r=0.887$) แสดงว่าองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ซึ่งถูกคัดเลือกเข้ามาในตัวแบบ (model) ทั้ง 6 องค์ประกอบ สามารถใช้

อธิบายความพึงพอใจของผู้ชมได้ดี นอกจากนี้ ยังแสดงค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (coefficient of determination) หรืออิทธิพลที่ทั้ง 6 องค์ประกอบมีต่อความพึงพอใจของผู้ชมซึ่งมีค่าสูงถึงร้อยละ 78.71 ($r^2=0.787$) เมื่อผู้วิจัยทำการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลปรากฏตามตาราง 4.2 และทำการทดสอบองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ทั้ง 6 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ ด้วยค่าสถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลปรากฏตามตาราง 4.3 พบว่า ทั้ง 6 องค์ประกอบมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ชมทั้งสิ้น (F prob.=0.000/t prob.<0.05)

เมื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ชมกลุ่มตัวอย่างถึงองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อระดับความพึงพอใจ และสาเหตุที่ทำให้องค์ประกอบเหล่านั้นมีผลต่อระดับความพึงพอใจพบว่า มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่างได้แสดงทัศนะว่า บทละครโทรทัศน์เรื่องนี้มีความน่าสนใจตั้งแต่บทประพันธ์ที่ดี มีเนื้อหาแปลกใหม่ มีผู้ติดตามบทประพันธ์จำนวนมาก ในส่วนของบทละครโทรทัศน์ก็เป็นบทที่มีคุณภาพ มีเนื้อหาน่าติดตาม เหมาะกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน เล่าเรื่องได้สนุกสนานและครบรส มีทั้งช่วงตลกขบขันและช่วงโรแมนติก ใช้วิธีการเล่าเรื่องที่ต่างจากเรื่องอื่น สอดแทรกการดำเนินชีวิตประจำวันในยุคนั้นได้อย่างกลมกล่อม โดยเนื้อเรื่องยังดำเนินไปข้างหน้า ไม่ย่ำอยู่กับที่ ตัวละครใช้คำพูดสละสลวย ไพเราะ ได้อรรถรส เป็นที่นิยมของคนรุ่นใหม่ มีการสอดแทรกความรู้และเกร็ดทางประวัติศาสตร์ของชาติอย่างเข้าถึงและเหมาะสม บทมีความกระชับ ไม่ยืดเยื้อเกินไป มีความเป็นกลาง สมเหตุสมผล และไม่มีใครดีหรือร้ายอย่างสุดขั้ว

ในส่วนของนักแสดงและการแสดง กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า การคัดเลือกนักแสดงมีคุณภาพและมีความเหมาะสม ทั้งตัวละครหลักและสมทบ ล้วนใช้นักแสดงที่มีความสามารถ เมื่อสวมบทบาทแล้ว ตัวละครดูเข้ากันไม่ขัดแย้ง ทั้งยังมีสีสันและคล้ายคลึงกับตัวละครในนิยาย การแสดงของนักแสดงทุกคนทำออกมาได้มีคุณภาพสมจริงตามยุคสมัยในเรื่อง เล่นเข้าถึงบทบาททุกตัวตั้งแต่เจ้านายถึงบ่าวทาส ไม่เว้นแม้แต่ตัวละครประกอบฉากทำให้ผู้ชมรู้สึกมีส่วนร่วมและเอาใจช่วยตัวละครที่ตัวเองชื่นชอบ แม้ในฉากที่ไม่มีนักแสดงนำ ความน่าสนใจก็แทบไม่ได้ลดลงเลย

ในส่วนเครื่องแต่งกาย กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า มีการสร้างสรรค์อย่างใส่ใจทั้งด้านรายละเอียดและความสวยงาม มีความประณีตและพิถีพิถันทำให้น่าสวมใส่ โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายของตัวละครหลักที่ทำให้ผู้ชมที่ชื่นชอบการแต่งกายด้วยชุดไทยอยู่แล้ว ทำให้กลุ่มตัวอย่างอยากแต่งกายตามแบบตัวละครในเรื่อง

ส่วนงานฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า มีความสมจริงและสวยงาม เลือกสถานที่ถ่ายทำได้ดี มีเทคนิคศิลป์ที่สวยงาม โดยเฉพาะฉากสำคัญที่เป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ทำให้ผู้ชมมีความเข้าใจในเรื่องราวที่ละครต้องการจะสื่อสาร และด้วยสถานที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏในเรื่องล้วนเป็นสถานที่ที่มีอยู่หรือเคยมีอยู่จริงตามประวัติศาสตร์ แม้ไม่ได้สวยงามเหมือนในเรื่องแต่ก็ช่วยกระตุ้นให้อยากไปเที่ยวชมทั้งสถานที่ในอยุธยาและลพบุรีเป็นผลพลอยได้ที่ดีต่อการท่องเที่ยว

เทคนิคพิเศษทางภาพในเรื่อง กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า แม้จะไม่ได้สมจริงมากนัก สีสันยังดูหลุดตาอยู่บ้างแต่ก็ทำออกมาได้ดีเกินกว่าที่คาดหวังเอาไว้ บางฉากบางตอนแทบไม่รู้สึกรู้ว่ามีการใช้คอมพิวเตอร์กราฟิกแต่มาเห็นจากการชมรายการเบื้องหลังช่วยให้ผู้ชมได้เห็นภาพของยุคสมัยในเรื่องได้อย่างชัดเจน

ในด้านการประชาสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นว่า มีการประชาสัมพันธ์ก่อนออกอากาศที่น้อยเกินไปทำให้หลายคนพลาดชมตอนแรก ส่วนระหว่างออกอากาศมีการประชาสัมพันธ์ที่มีความถี่มากขึ้น เพิ่มความอยากชมและรอให้ถึงวันออกอากาศในแต่ละสัปดาห์ กระแสในสื่อสังคมออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และยูทูบก็มีส่วนส่งเสริมความน่าสนใจให้กับละครแม้จะไม่ได้เป็นการส่งเสริมโดยตรง แต่ด้วยการเกาะกระแสของผู้ชมในสื่อสังคมออนไลน์รวมถึงธุรกิจห้างร้าน ไปจนถึงนักวิชาการทั้งการแชร์โพสต์ที่เป็นเกร็ดประวัติศาสตร์จากละครที่มีผู้เขียนอย่างแพร่หลายยิ่งทำให้ข่าวกระจายในวงกว้างส่งผลให้ผู้ชมละครเยอะขึ้น

กลุ่มตัวอย่างหลายท่านยังแสดงทัศนะที่ตรงกันว่า การที่ละครเรื่องนี้ประสบความสำเร็จได้ไม่ใช่เพียงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง แต่เป็นภาพรวมที่เกิดจากการส่งเสริมกันของทุกองค์ประกอบในเรื่อง ทั้งทีมงานสร้างที่มีความประณีตตั้งแต่การดัดแปลงจากบทประพันธ์ไปเป็นบทโทรทัศน์จากผู้เขียนบทชั้นครูไปจนถึงขั้นตอนการผลิตที่พิถีพิถันจนทำให้ใช้เวลาในการถ่ายทำอย่างยาวนาน ละครเรื่องอื่น ๆ ควรใช้

การทำงานในการสร้างละครเรื่องนี้เป็นแบบอย่างและควรผลิตงานที่มีคุณภาพเหมือนเรื่องนี้ออกมาอีก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นถึงหลักฐานเชิงประจักษ์ทางสถิติ ตั้งแต่ความคาดหวังและคะแนนประเมินคุณภาพของทุกองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* (ตาราง 2) ที่ค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินคุณภาพสูงกว่าความคาดหวังอย่างเห็นได้ชัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปได้ว่าความสำเร็จส่วนหนึ่งของละครโทรทัศน์เรื่องนี้รวมถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมีจุดเริ่มต้นจากการที่ผู้ชมสามารถบรรลุความคาดหวังที่คาดการณ์ไว้กับทุกองค์ประกอบของละคร สอดคล้องกับแบบจำลองที่ Lu and Lo (2007) Gray and Dennis (2010) และ Dennis and Gray (2013) ได้เสนอไว้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาองค์ประกอบทางจิตวิทยาอื่น ๆ อย่างการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงจึงไม่สามารถสรุปได้ว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับแบบจำลองจากการศึกษาดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* และความพึงพอใจของผู้ชม (ตาราง 3) จากการศึกษาพบว่าทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจทั้งสี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจของผู้ชมที่มีต่อละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* ซึ่งต่อยอดไปสู่การเกิดกระแสที่ดี รวมถึงปรากฏการณ์อ๋อเจ้า เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ที่มีคุณภาพ ยิ่งคุณภาพขององค์ประกอบดังกล่าวสูงกว่าความคาดหวังที่ผู้ชมตั้งเอาไว้ด้วยแล้วยังสามารถสร้างความพึงพอใจของผู้ชมต่อทุก องค์ประกอบได้ จึงสรุปได้ว่า การผลิตและสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์อย่างพิถีพิถันให้มีคุณภาพในทุกรายละเอียดย่อมสามารถสร้างระดับความพึงพอใจที่สูงเป็นเงาตามตัว และหากอ้างอิงตามแบบจำลองของ Lu and Lo (2007) ความพึงพอใจดังกล่าวย่อมนำไปสู่การเกิดกระแสในหมู่ผู้ชม เกิดความเข้มข้นของการติดตามรับชม และนำไปสู่ผลพลอยได้อื่น ๆ ทั้งในแง่ธุรกิจและการบริการ มากไปกว่านั้น ผลวิจัยข้างต้นยังมีส่วนที่สอดคล้องกับหลายงานวิจัยในประเทศไทยในด้านขององค์ประกอบที่มีผลหรือมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้ชม (ทิพากัสส์ คล้ายจันทร์ และธีรเดช

ขึ้นประณามสรณ์, 2560; เพ็ญฟ้า โพธิ์เจริญ, 2551; สีนินา สุสรณ์, 2552) ทั้งบทละครโทรทัศน์ นักแสดงและการแสดง งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ เครื่องแต่งกาย รวมถึงเพลงประกอบ แม้การศึกษาแต่ละฉบับจะมีการกำหนดองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ที่แตกต่างกันก็ตาม

นอกจากนี้ การค้นพบ 6 องค์ประกอบที่มีความสามารถในการอธิบายความพึงพอใจของผู้ชมได้ถึงร้อยละ 78.71 ประกอบด้วย บทละครโทรทัศน์ นักแสดง/การแสดง เครื่องแต่งกาย งานฉากและสถานที่ถ่ายทำ เทคนิคทางภาพ และการประชาสัมพันธ์ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยในอนาคตที่ผู้ผลิตละครโทรทัศน์จำเป็นต้องยกระดับคุณภาพของทั้ง 6 องค์ประกอบ หากตั้งใจที่จะสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ให้ดีที่สุดได้เทียบเท่าละครโทรทัศน์เรื่อง *บุพเพสันนิวาส* เพราะหากพิจารณาจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้ชมกลุ่มตัวอย่างแสดงทัศนะเอาไว้ นั้นจะพบว่าผู้ชมละครโทรทัศน์ในปัจจุบันมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตเป็นอย่างดีสามารถบอกได้ว่าแต่ละองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์ที่กำลังชมอยู่มีความแตกต่างจากละครโทรทัศน์เรื่องอื่นอย่างไร รายละเอียดใดที่เป็นข้อบกพร่อง และรายละเอียดใดที่เป็นข้อได้เปรียบ

เนื่องมาจากองค์ความรู้ด้านการผลิตรายการโทรทัศน์ ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงวงการวิชาการหรือวิชาชีพอีกต่อไป แต่ผู้ชมสามารถหาความรู้ได้อย่างอิสระในยุคของ internet of things กอปรกับวัฒนธรรมในการวิพากษ์วิจารณ์สื่อบันเทิง ทั้งภาพยนตร์ ซีรีส์ หรือละครโทรทัศน์ สามารถพบได้อย่างแพร่หลายในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ทั้งจากนักวิจารณ์ นักวิชาชีพสื่อ นักวิชาการ และผู้ชมทั่วไป ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวได้สร้างความตระหนักรู้ให้ผู้ชมในปัจจุบันทราบว่าจะองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ที่ดีเป็นอย่างไร รวมถึงการที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงละครหรือซีรีส์โทรทัศน์ที่มีคุณภาพสูง ทั้งจากต่างประเทศและบริการสตรีมมิ่งหลากหลายแบรนด์ได้โดยง่าย ทำให้ผู้ชมสามารถเปรียบเทียบคุณภาพขององค์ประกอบในการสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ กับละครโทรทัศน์ไทยได้อย่างชัดเจน หากผู้สร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยไม่ปรับตัวและพัฒนาคุณภาพของผลงานของตนเองให้สูงขึ้นคงเป็นการยากที่จะสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ชมที่มีความคาดหวังสูงในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้ชมละครโทรทัศน์ไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญกับคุณภาพด้านการผลิตเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากผลการวิจัยที่คุณภาพของทุกองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ล้วนมีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้ชมทั้งสิ้น ยิ่งเมื่อสามารถเปรียบเทียบคุณภาพดังกล่าวกับสื่อที่มีคุณภาพด้านการผลิตสูงซึ่งเข้าถึงได้ง่ายในปัจจุบันยังเป็นโจทย์สำคัญสำหรับนักสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ไทยที่ต้องเพิ่มความพิถีพิถันและยกระดับการผลิตละครโทรทัศน์ให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น เช่น เปลี่ยนไปใช้วิธีการและอุปกรณ์ถ่ายทำแบบภาพยนตร์ที่มีคุณภาพสูงกว่า มีการออกแบบการผลิตที่มีความประณีตให้มีความสำคัญกับการคัดเลือกนักแสดงอย่างจริงจัง พัฒนาระบบการหลังการผลิตให้มีมาตรฐานทั้งการลำดับภาพ การปรับแต่งสี และเทคนิคพิเศษทางภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทละครโทรทัศน์ที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีความหลากหลาย ทั้งบทดั้งเดิมและที่ดัดแปลงจากบทประพันธ์ยุคใหม่ วางเนื้อหาให้เข้าถึงได้ง่าย สร้างการมีส่วนร่วมของผู้ชม และชี้นำสังคมอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ดังที่กล่าวไปแล้วว่าผลการวิจัยมีส่วนที่สอดคล้องกับหลายงานวิจัยในประเทศไทยในด้านขององค์ประกอบเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้ชม แต่เนื่องจากงานวิจัยเหล่านี้กับการศึกษาในครั้งนี้มีการกำหนดองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ละครโทรทัศน์ที่แตกต่างกันเพราะการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้พยายามขยายองค์ประกอบของละครโทรทัศน์จากงานวิจัยที่ผ่านมาให้มีความครอบคลุมกระบวนการผลิตละครโทรทัศน์ให้มากที่สุด ผลการศึกษาชิ้นนี้จึงมีความจำเป็นต้องมีการศึกษาซ้ำกับละครโทรทัศน์ไทยเรื่องอื่น ๆ ที่มีประเภท เนื้อหา และรายละเอียดทั้งที่ใกล้เคียงกันและแตกต่างกัน จึงจะสามารถยืนยันผลการวิจัยได้อย่างครอบคลุม

หนึ่งในละครโทรทัศน์ไทยที่น่าจะเป็นกรณีศึกษาที่ดี สำหรับการศึกษาซ้ำเพื่อยืนยันผลการวิจัยที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้ คือ ละครโทรทัศน์เรื่อง *พรหมลิขิต* ที่อยู่ระหว่างการถ่ายทำและจะออกอากาศในอนาคต เนื่องจากสร้างจากนวนิยายในชื่อเดียวกันซึ่งเป็นภาคต่อโดยตรงของ *บุพเพสันนิวาส* และได้ผู้ผลิตชุดเดิม ทั้งผู้จัดและทีมงาน

เกือบทั้งหมดมาเป็นผู้สร้างสรรค์ รวมไปถึงนักแสดงหลักจาก *บุพเพสันนิวาส* มาเป็นผู้สานต่อเรื่องราว ทำให้ผู้ชมที่มีเป้าหมายจะรับชมละครเรื่องดังกล่าวในอนาคตน่าจะมี ความคาดหวังต่อองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์เรื่องนี้อย่างชัดเจน หากสามารถผลิตองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ของละครโทรทัศน์เรื่องนี้ให้มีคุณภาพ ทัดเทียมกับภาคก่อนหน้า หรืออยู่ในระดับไม่ต่ำกว่าความคาดหวังของผู้ชม ย่อมทำให้ ผู้ชมบรรลุความพึงพอใจจากการชมละครเรื่องนี้ได้ และอาจสามารถสร้างกระแสที่ดี ของละคร รวมไปถึงปรากฏการณ์เชิงพฤติกรรมครั้งใหม่ขึ้นในสังคมไทย ทำให้ละคร เรื่องนี้มีความเหมาะสมที่จะเป็นกรณีศึกษาในการวิจัยเพื่อยืนยันผลการศึกษาที่พบใน งานวิจัยชิ้นนี้ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

รายการอ้างอิง

- กฤติญา รุ่งกาญจนาวพร. (2550). *ความพึงพอใจของประชาชนในการรับชมละครโทรทัศน์ในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง]. <https://doi.org/10.14457/RU.the.2007.163>
- ข่าวไทยพีบีเอส. (2561, 4 เมษายน). “บุฟเฟ่นิवास” สร้างโอกาสในแสงริบหรี่วงการหนังสือไทย. *ไทยพีบีเอสออนไลน์*. <https://news.thaipbs.or.th/content/271433>
- คันธียา วงศ์จันทา. (2541). *การพัฒนาเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้คุณภาพรายการละครโทรทัศน์*. [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ณริศา ชัยศุภมงคลลาภ. (2563). *ความสำเร็จของละครโทรทัศน์กับการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริง กรณีศึกษาละครโทรทัศน์บุฟเฟ่นิवास*. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์*, 14(1), 158-198.
- ทิพาภัสสร คล้ายจันทร์ และธีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์. (2560). *ความพึงพอใจของผู้ชมและแนวโน้มของละครโทรทัศน์หลังข่าวของช่อง 7 สี ในเขตกรุงเทพมหานคร*. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 13(2), 281-292.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561, 4 เมษายน). “บุฟเฟ่นิवास” พิมพ์ 1 แสนเล่มแล้วนะออเจ้า. <https://www.thairath.co.th/business/market/1247831>
- เฟื่องฟ้า โพธิ์เจริญ. (2551). *ความพึงพอใจของผู้ชมที่มีต่อละครโทรทัศน์ทางสถานีไทยทีวีสีช่อง 3 ในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง]. <https://doi.org/10.14457/RU.the.2008.125>
- ภัทรกร เสนไกรกุล และจิรายุทธิ์ สินธุพันธ์. (2562). *บุฟเฟ่นิवास: ความรู้สึกร่วมกับการตามรอยของผู้ชมละครไทย*. ใน *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 57: สาขาศึกษาศาสตร์, สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* (หน้า 463-471). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. <https://doi.org/10.14457/KU.res.2019.183>
- ภัทรเวช พุ่มเฟื่อง และดวงกมล ชาดีประเสริฐ. (2562). *ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ชมละครโทรทัศน์ “บุฟเฟ่นิवास”*. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 4(2), 123-141.

- สรรัตน์ จีรวารวิสุทธิ. (2554). *พัฒนาการและสุนทรียทัศน์ในการสร้างสรรค์บทละครในโทรทัศน์ไทย*. [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- สรรัตน์ จีรวารวิสุทธิ และปรีดา อัครจันทโชติ. (2563). การประกอบสร้างและการสื่อความหมายของความทรงจำร่วมในละครโทรทัศน์อิงประวัติศาสตร์ของไทย. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์*, 19(2), 8-29.
- สินีนาฏ สีสรณ์. (2552). *พฤติกรรมและการเปิดรับชมด้วยความพึงพอใจของผู้ชมในกรุงเทพมหานครที่มีต่อละครโทรทัศน์หลังข่าว*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง]. <https://doi.org/10.14457/RU.the.2009.174>
- องอาจ สิงห์ลำพอง. (2550). *การสร้างเกณฑ์มาตรฐานการผลิตละครโทรทัศน์ไทย*. [วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- Dennis, D. M., & Gray, D. M. (2013). An episode-by-episode examination: What drives television-viewer behavior - digging down into audience satisfaction with television dramas. *Journal of Advertising Research*, 53(2), 166-174. <https://doi.org/10.2501/JAR-53-2-166-174>
- Gray, D., & Dennis, D. (2010). Audience satisfaction with television drama: A conceptual model. In P. Ballantine, & J. Finsterwalder (Eds.), *Proceeding of the ANZMAC 2010: Doing More with Less*. University of Canterbury. <http://anzmac2010.org/proceedings/pdf/anzmac10Final00397.pdf>
- Lu, X., & Lo, H-P. (2007). Television audience satisfaction: Antecedents and consequences. *Journal of Advertising Research*, 47(3), 354-363. <https://doi.org/10.2501/s0021849907070365>
- Millerson, G., & Owens, J. (2009). *Television production* (14th ed.). Focal Press.
- Patwardhan, P., Yang, J., & Patwardhan, H. (2011). Understanding media satisfaction: Development and validation of an affect-based scale. *Atlantic Journal of Communication*, 19(3), 169-188. <https://doi.org/10.1080/15456870.2011.584508>
- TV Digital Watch. (2561, 12 เมษายน). *บทสรุป “บุพเพสันนิวาส”*. <https://www.tvdigitalwatch.com/analysis-buppesanniwas-12-05-61/>
- Zettl, H. (2006). *Television production handbook* (9th ed.). Thomson Wadsworth.